

Vaste grond, kerken en duurzaamheid

Misschien verbaast het om in tijden van crisis (klimaat, financieel systeem, oplopende werkloosheid) te schrijven dat we vaste grond onder de voeten hebben. Zo vast dat we er zelfs goed op kunnen bouwen. In dit artikel wordt uitgelegd dat die verbazing niet op z'n plaats is. Ook vertellen we hoe Kerk in Actie haar steentje bijdraagt aan de steeds duidelijker wordende duurzaamheidsbeweging onder de kerken in ons land. De plaatselijke diaconieën zijn hierbij betrouwbare en dragende partners.

Het geloof geeft duidelijke richtlijnen voor onze relatie met onze medemens, de schepping en God. We horen voor elkaar te zorgen. We kregen de aarde in bewaring, niet om die te vernielen. We ontvangen de steun van God om het goede te doen. Deze richtlijnen en hulp geven stevigheid aan onze inspanningen om ethisch verantwoord, duurzaam te leven.

Er is een stevige basis.

Verduurzaming gaat iedereen aan

Verduurzaming van de maatschappij is nodig. Er is een beter evenwicht nodig tussen geld verdienen, de waardigheid van mensen bewaren en respect voor onze natuurlijke omgeving. Als we hieraan werken zullen we nu beter leven én maaien we het gras niet weg voor de voeten van toekomstige generaties. In veel kerken wordt dit opgepakt. Er worden Fair Trade-producten gebruikt, het energieverbruik wordt verminderd, er wordt een klimaatproject in India (of elders) gesteund en men zorgt voor elkaar. Kortom: er is een stevige basis.

Bijzonder is ook dat traditionele scheidslijnen minder belangrijk worden. Mensen van goede wil vinden elkaar makkelijk. Dit gaat op voor de muren tussen kerkgenootschappen, maar ook voor de muurtjes tussen de diaconie en bijvoorbeeld de kerkrentmeesters. Verduurzaming gaat ieder aan. Dat besef leidt tot vruchtbare samenwerking.

Maatschappij in beweging

Plaatselijke kerken staan dus niet met lege handen! Daar komt bij dat de hele maatschappij fors in beweging is. Er is een groeiend bewustzijn ten aanzien van ecologische kwesties, het huidige economische systeem wordt niet meer als zaligmakend gezien en in de zorgsector zijn interessante nieuwe initiatieven zichtbaar. Er is veel lokaal initiatief en netwerken van mensen met dezelfde belangstelling worden belangrijker dan top-down organisaties.

Leden van kerken kunnen gemakkelijk aansluiten bij initiatieven in hun omgeving, of zelf met anderen iets nieuws gaan ondernemen. Wie had er een paar jaar geleden gedacht dat er vanuit kerkelijke gemeenten een energie-coöperatie in een dorp zou worden opgericht?

De vaste grond waarover het hierboven ging, zien we in het geloof, in het op waarde schatten van het goede wat al gebeurt, in het over muurtjes heen stappen en aansluiting zoeken bij positieve veranderingen in de omgeving. Kerk in Actie wil inspelen op die sterke kanten en plaatselijke diaconieën daarin ondersteunen.

Ondersteuning door Kerk in Actie

De steun van Kerk in Actie (landelijk) is aanvullend bij wat er plaatselijk door diaconieën en ZWO-groepen ondernomen wordt. Het is het spreekwoordelijke 'steuntje in de rug' van een gemeente die met verduurzaming aan de gang gaat. Hoe doen we dat?

Het aantal kerken waar 'iets duurzaam' gebeurt, groeit gestaag

» 1. Het goede naar voren schuiven

In de contacten met plaatselijke gemeenten benadrukken we vooral te zien welke kracht de kerkelijke gemeente zelf bezit. Bekijk zorgvuldig welke goede zaken er al uitgevoerd worden (en door wie) en sluit aan bij de interesses van de gemeenteleden. Echt bouwen begint niet bij het benadrukken van problemen, maar bij het waarderen van wat goed gaat. Het is gebleken dat binnen gemeenten waarin men op deze waarderende manier aan het werk ging, er goede resultaten gehaald werden en de sfeer goed was. Kerk in Actie kan u op het spoor zetten van (in deze aanpak ervaren) andere gemeenten, gemeenteadviseurs, artikelen en eventueel externe trainers.

2. Overzicht groene kerken en website

Kerk in Actie heeft een actueel overzicht van kerken die met verduurzaming bezig zijn. Het overzicht laat zien dat er vele ingangen zijn om eraan te werken. Landelijk gezien gaat het om ongeveer 300 kerken. Het aantal kerken waar 'iets duurzaam' gebeurt, groeit gestaag. Wilt u een overzicht van kerken in uw provincie of van kerken die met een specifiek onderwerp bezig zijn? Stuur dan een email naar s.van.schooneveld@kerkinactie.nl. Het overzicht beperkt zich niet tot alleen PKN-kerken!

Er zijn interessante uitwisselingsmogelijkheden over de scheidslijnen heen. Op de website www.groenekerken.nl bieden we direct de mogelijkheid dat uw eigen kerk gezien wordt en dat u andere 'groene kerken' kunt vinden. De website wil ook bevorderen dat kerken beter gezien worden in de brede duurzaamheidsbeweging. Wees niet te bescheiden, meldt uw kerk aan. Ga op zijn minst eens kijken op de site.

3. Ontmoetingsdag, nieuwsbrieven en twitteren

Reserveer alvast zaterdag **28 september 2013** voor de landelijke ontmoetingsdag van groene kerken in Houten.

Als u plaatselijk iets organiseert, kunnen we met u bekijken hoe we hier 'breder' aandacht aan kunnen geven. We hebben geen grootse middelen, maar we hebben websites,

nieuwsbrieven en we twitteren er vrolijk op los. Maak hier gebruik van! De twitteradressen zijn: [@svanschooneveld](https://twitter.com/svanschooneveld) en [#groenekerken](https://twitter.com/groenekerken)

4. Extra ondersteuning jongeren

Jongeren die in hun kerk actief willen zijn om duurzaamheid op de agenda te zetten, kunnen op ons rekenen wat betreft begeleiding. Die begeleiding gaat uit van de mogelijkheden van de jongeren en context van de plaatselijke kerk. Er wordt maatwerk geleverd.

5. Informatieset 'Duurzaam beheer kerken'

De kerkorde geeft de diaconie de opdracht om verduurzaming in de kerkelijke gemeente te stimuleren. Gelukkig zien veel mensen nu in dat dit niet betekent dat alleen de diaconie er iets mee te maken heeft. Kerkrentmeesters zien steeds meer de noodzaak voor duurzaam kerkelijk beheer. In de discussies over uitgaven kan het er toch soms hard aan toe gaan. Kerk in Actie is samen met andere organisaties bezig een informatieset te maken om het beheer van kerken te verduurzamen. Hierdoor kan het onderlinge gesprek binnen de kerkenraad beter onderbouwd worden. De informatieset behandelt zowel de financiële, als de ecologische en menselijke aspecten van duurzaamheid. We verwachten dit hulpmiddel in het najaar te kunnen presenteren.

6. Ondersteuning door andere organisaties

Afgelopen jaren is door OIKOS ervaring opgedaan met begeleiding van kerken die aan verduurzaming werken. OIKOS-medewerkers kunnen u adviseren over een goede aanpak. DISK zette kort geleden een 'lerend netwerk' (Talenten voor duurzaamheid) op voor mensen die in hun werkomgeving duurzaamheid op de agenda willen zetten. In dit netwerk is volop ruimte voor persoonlijke beleving in combinatie met handelen. Kijk eens op de site www.duurzaamheidentalenten.nl. De Raad van Kerken heeft een aantal websites die aandacht geven aan verschillende aspecten (agenda, inspiratie, tuinen, voedsel, bloemschikken). Google 'kerk en milieu' en u vindt de site over duurzame omgang met de schepping.

7. Praktische voorbeelden

In de volgende nummers van *Diakonia* zullen we inzoomen op enkele diaconieën in het land die met verduurzaming bezig zijn. U krijgt al vast een voorproefje (zie kader) over de bijzondere link tussen groen en sociaal zoals die door de diaconie in Dedemsvaart wordt gelegd.

Heeft u voorbeelden, ideeën of vragen: stuur een mail naar s.van.schooneveld@kerkinactie.nl.

TEKST: SJOERD VAN SCHOONEVELD, PROJECTMANAGER
DUURZAAMHEID KERK IN ACTIE.

FOTO'S: GUIDO KOBESSEN, BEELDBANK PKN

Diaconale tuin Dedemsvaart

Gemeenteleden verbouwen groente voor wie het nodig hebben

Al een aantal jaren huurt de diaconie van gereformeerd Dedemsvaart een stukje grond van de volkstuinvereniging. De diaconie verbouwt daar groente voor mensen die het nodig hebben. De diaconie wil gemeenteleden inspireren om een diaconale taak te doen. Diaconaal bezig zijn is immers niet voorbehouden aan de diakenen! Het bewerken, zaaien en oogsten gebeurt door enkele gemeenteleden. Er wordt gewerkt en geleverd in de periode van april t/m oktober. De groentes zijn onder andere sla, boontjes, bietjes, andijvie. Als er geoogst kan worden, kunnen mensen die het nodig hebben uit de kerkelijke gemeente en ook daarbuiten op een vaste tijd groente ophalen. Er wordt goed geoogst.

De voedselbank komt de avond voor uitgifte ook groente ophalen. Dat is fijn omdat op die manier gezinnen die anders niet komen toch verse groenten kunnen krijgen. Het groene werk van de diaconie is inmiddels een begrip in Dedemsvaart en de voedselbank is erg blij met het initiatief. Het voorbeeld van de diaconale tuin en de samenwerking met de voedselbank heeft mooie sociale neveneffecten: ook andere volkstuiniers voelen zich betrokken. Ze geven stekjes om te planten en brengen ook groenten voor de voedselbank.

Steeds meer grote en kleine projecten, vaak omarmd door diakenen

Besef van duurzaamheid springlevend

‘Duurzaamheid’ lijkt in de moderne tijd het nieuwe toverwoord. Zet je tv aan en de duurzaamheid rolt de huiskamer binnen. Voor kerken is duurzaamheid vanzelfsprekend; het zit verankerd in de basisgedachte dat we zuinig moeten zijn op de aarde. In die zin niks nieuws onder de zon dus. Maar kerken roeren zich wel meer en meer op het gebied van de duurzaamheid. Heel vaak met de niet aflatende inzet van diakenen. In dit artikel een overzicht van ideeën uit een vijftal kerken.

Een ‘rondje’ langs diverse diaconieën leert dat het duurzaamheidsbesef vrijwel overal springlevend is. Er zijn wel verschillen. De ene diaconie heeft een bijna oneindige reeks aan ideeën en plannen, terwijl de andere nog wat ‘op gang’ moet komen. Maar groot of klein, veel of weinig: alles is waardevol. Elk initiatief draagt bij tot het besef dat duurzaamheid in alle verscheidenheid de enige manier is tot het leefbaar houden en goed onderhoud van onze aarde.

profileert zich vooral als een groene kerk, binnen en buiten de gemeente. De diaconie heeft sinds 2009 een fairtrade- en milieuwergroep. Ze zijn gestart met een zogenoemde duurzaamheidsplan voor een goed overzicht. Wat is er al en wat is er in de toekomst nog mogelijk? In Colmschate kwamen ze tot de vaststelling dat er al heel veel goed loopt. Bid- en dankdag voor gewas en arbeid, wereldmaaltijden met fairtrade- en streekproducten, preken over duurzaamheid, houtoventjesproject, een klimaatboom en het verzamelen van oud ijzer, kurk en oud gereedschap. Allemaal mooie projecten die al heel wat jaartjes hun waarde bewijzen.

De diaconie in Colmschate/Schalkhaar draagt vooral uit dat duurzaamheid de hele gemeente met al haar raden en commissies aangaat. Ook samenwerken met andere kerkelijk en niet-kerkelijk instanties ziet zij als een uitdaging en bron van inspiratie. Voorzitter van de kerkenraad Jan Vroonland: “Wat wij willen bereiken is dat wij vanuit de bron van waaruit wij leven onze persoonlijke leefstijl en waar we staan als kerk tegen het daglicht houden. Onze verantwoordelijkheid pakken als een moderne Adam en Eva en een bijdrage leveren aan een rechtvaardige, schonere leefwereld dichtbij en veraf.”

Een voorbeeld van een schonere leefwereld veraf ziet Colmschate heel duidelijk in het Novaproject Basa Magogo. De kerk vraagt zo de aandacht voor milieu-, gezondheids- en armoedeproblematiek in de townships van Zuid-Afrika. Een andere stookwijze levert minder CO₂ uitstoot en rook op. Dat is beter

Colmschate steunt het project ‘schoner stoken’ in Zuid-Afrika.

Colmschate/Schalkhaar

De Fairtrade Ichtuskerk van Colmschate/Schalkhaar (nabij Deventer) laat heel helder zien hoe duurzaamheid relatief eenvoudig in de praktijk gebracht kan worden. De kerk

voor milieu, goedkoper (omdat minder steenkool nodig is) en gezonder voor de longen. "Ook willen we proberen het gebruik van biogasinstallaties te bevorderen. Het interactieve aspect willen we vorm geven door bijvoorbeeld de groene kerk-activiteiten via internet uit te wisselen met een kerkelijke gemeente in Pretoria."

Dichter bij huis is het vooral de zogenaamde 'Fairtrade Kerk' waar ze in Colmschate/Schalkhaar hoge verwachtingen van hebben. Weliswaar kleinschalig maar daarom niet minder waardevol. "Het gebruik van fairtrade producten tijdens vergaderingen en vrijwilligers-avonden kennen we al jaren. Eind 2011 kwamen wij met het landelijk initiatief van Eerlijk Winkelen. Hiermee willen we de consument wijzen op de mogelijkheid van fair winkelen. Eerlijk in die zin dat de producten minder belastend zijn voor het milieu, dan wel gemaakt zijn onder betere arbeidsomstandigheden. De eerlijke winkelroute zijn we gestart na intensieve en enthousiaste voorbereiding met onder andere de winkeliers in Deventer en Colmschate."

Zie ook: www.kerkinactie.nl (onder: Wat doen we? > onze projecten > Zuid-Afrika), www.eerlijkwinkelen.nl.

Delft

Delft had ruim vier jaar terug een primeur. Op 19 juli 2009 werd de Vierhovenkerk de eerste Fairtrade Kerk in Nederland. De kerk koestert die status en wil de activiteiten in de nabije toekomst uitbreiden. De fairtrade werkgroep is bezig met het verbreden van de aandacht naar 'biologisch en duurzaam'. Zo ontstond de fair&groen-groep, een werkgroep van de diaconie. De naam fair&groen is gekozen, omdat zowel duurzaamheid, als biologische en fairtrade activiteiten aandacht krijgen.

De activiteiten die Delft aan de dag legt, zijn divers en talrijk. Ze richten zich op het kerkgebouw en de activiteiten, maar uiteraard ook op de gemeenteleden. "Die proberen we te betrekken bij duurzame, biologische en fairtrade activiteiten in de kerk, zoals de maaltijden, lezingen, activiteiten op de startzondag. In het kerkblad, bestemd voor heel PKN Delft, staan hierover regelmatig artikelen", aldus diaken Henny Melis. De fair&groen-groep hanteert de uitgangspunten: verankeren, verbinden en verbreden. "De wijkkerkenraad heeft de verklaring van de Raad van Kerken 'Kwetsbaarheid, verantwoordelijkheid en moed' van 10

Een fairtrade modeshow in Delft.

december 2008 als uitgangspunt voor beleid vastgesteld. Daarmee zijn de activiteiten van de fair&groen-groep verankerd in het beleid van de Vierhovenkerk."

WAT IS EEN 'FAIRTRADE KERK'?

Fairtrade Kerk is een eervolle titel die aangeeft dat een kerk bijzonder veel aandacht besteedt aan fairtrade. Een kerk moet aan drie criteria voldoen om de titel Fairtrade Kerk te verdienen.

- Gebruik van fairtrade producten.
- Communicatie over fairtrade.
- Acties over fairtrade.

"We proberen de activiteiten zoveel mogelijk met elkaar in verbinding te brengen. Zo volgt op een lezing over het wereldvoedselvraagstuk een wereldmaaltijd, waarbij de opbrengst bestemd is voor het zwo-project 'duurzaam koken en stoken'. En een lezing over duurzame energie koppelen we aan een duurzame maaltijd met een toelichting en een passend gedicht."

Een bijzondere sponsorloop voor de aanschaf van zonnepanelen in Baarn.

Dat duurzaamheid vaak ook in alledaagse en relatief eenvoudige dingen zit, laten ze heel mooi zien in Delft. Henny Melis: "Op 2 juni hield de voorzitter van de algemene kerkenraad – hij heeft een baan in de energiesector – een lezing over duurzame energie. De boodschap was ook dat duurzaamheid alleen werkt als we dat met z'n allen doen. Na de lezing hadden we een duurzame maaltijd: slasoep met een biologische broodmaaltijd zonder vlees en fruit. De sla kwam uit de volkstuin van de vrouw van onze zwo-diaken en stond op het punt van doorschieten. Het was een verrassing voor vrijwel iedereen dat je van sla ook soep kunt maken."

Er is brede steun voor de activiteiten rondom duurzaamheid. Zo hebben de kerkrentmeesters zich ingezet voor groene stroom, overal dubbele beglazing, een nieuwe hoogrendementsketel en nieuwe tochtstrippen. "Verder gaat een kerkrentmeester aan de slag met een energieonderzoek in de kerk en de mogelijkheid van zonnepanelen."

Zoals gezegd heeft de zwo een project gekozen 'energiezuinig koken en stoken' in Zuid-Afrika en de Vierhovensoos (een openbare dinsdagmiddag-activiteit waar allerlei maatschappelijke thema's aan de orde komen) heeft een presentatie door de Wereldwinkel Delft georganiseerd. "En de koster zoekt bij de groothandel Sligro naar biologische producten. Zo gebruiken we nu producten met het groene kikker-logo. Maar veel heel is daar nog niet voorhanden." Verbreding zoekt Delft door samen te werken met veel maatschappelijke organisaties. "De Wereldwinkel, die eens per maand fairtrade producten in de kerk verkoopt, de werkgroep fairtrade gemeente Delft en andere Delftse kerken. Verder zitten we in de werkgroep Maasland om ervaringen uit te wisselen en producten op een website te plaatsen zodat ze voor iedereen toegankelijk zijn."

Zie ook: www.vierhoven-delft.nl

Wolvega

Duurzaamheid kan gestalte krijgen in grote en kleine projecten. In Wolvega is men 'klein' begonnen. Met goede resultaten voor de lange termijn.

Bij de PKN-gemeente in Wolvega hebben ze het eerst gezocht bij het vervangen van het verwarmingssysteem in de kerk. Een kostbare aangelegenheid, maar wel iets wat zich op termijn op verschillende manieren terugbetaalt. Energiezuiniger en dus goed voor iedereen en over meerdere jaren gezien goedkoper. "De verschillende ruimtes kunnen nu apart

worden verwarmd. Met een slimme timer kun je tijd en temperatuur instellen en op deze manier is er een hoop te besparen", aldus diaken Durk van der Molen.

Waar de diaconie in Wolvega zich vooral voor inzet is alternatieven bedenken voor het gebruik van materialen. Zo heeft de diaconie voorgesteld het uitprinten van alle verslagen te stoppen en de verspreiding via Dropbox te doen. Dat is een digitale manier van communiceren binnen een groep via het web. Het is een voorbeeld van een 'kleine', concrete actie die op termijn grote resultaten kan hebben.

Zie ook: www.pkn-wolvega.nl.

Dieren

In Dieren kijken ze vooral naar de 'kleine praktijk' van alledag in de nabije leefomgeving. En dat levert mooie voorbeelden en resultaten op. Zwo-lid Christine Schellevis: "Onze werkgroep Kerk in Actie valt onder verantwoordelijkheid van de diaconie. Een vaste diaken bezoekt onze vergaderingen om contact te houden. Vier jaar geleden is onze werkgroep opgericht door een stagiaire van één van onze predikanten, in samenwerking met de diaconie. Alle acties van de groep zorgen voor bewustwording bij onszelf en ook bij de gemeenteleden. Velen hebben bijvoorbeeld na de spaarlampenactie thuis ook hun gloeilampen vervangen en bekijken of ze op een andere manier nog meer energie kunnen besparen."

In Dieren willen ze nog wat extra gas geven. "Wij hopen op dezelfde voet voort te kunnen gaan met een enthousiaste groep mensen. Wij rekenen op nog meer bewustwording, in de kerk en thuis. Dit werk is nooit af, want je blijft in beweging om je aan te passen aan de tijd en wereld om je heen."

Een mooi voorbeeld van de niet aflatende ijver in Dieren is de kerkmarkt. Op 10 vrijdagochtenden van begin juli tot half september is er een 'kerkmarkt' op het terrein voor de kerk. "Gemeenteleden en mensen uit de buurt leveren gratis hun teveel aan fruit, groente en bloemen uit hun (volks) tuin. Ook zijn er leveranciers die potten zelfgemaakte jam en sap brengen en kaarten maken. Het sociale aspect van duurzaamheid komt ook om de hoek kijken, want veel bezoekers van de kerkmarkt komen voor de gezelligheid en drinken graag even een kopje koffie met een stuk zelfgebakken koek. De opbrengst van de markt is voor ons Nova-project in Zuid-Afrika. Mochten we groente of fruit over hebben na sluiting van de markt,

dan wordt dat naar de Voedselbank gebracht. Dit jaar combineren we de kerkmarkt een paar keer met een repair café voor fietsreparaties, verstelwerk en herstel van kleine huishoudelijke apparaten.”

Andere activiteiten van de kerk in Dieren zijn de aanschaf van zonnepanelen, de startzondag waarop iedereen per fiets, lopend of per elektrische auto kleine duurzame projecten in de omgeving kan bezoeken en de duurzame vegetarische maaltijd waar 40 gemeenteleden komen eten. Hun vrijwillige bijdrage is weer bestemd voor het Nova-project. Het komende seizoen is er een duurzame maaltijd, samengesteld uit streekproducten.

Zie ook: www.pkndieren.nl

Baarn

De Paaskerk in Baarn heeft werk gemaakt van een heldere verklaring omtrent duurzaamheid. Daarin staat onder andere: “Door ons gedrag (bijvoorbeeld onze aankopen) kunnen wij medeverantwoordelijk zijn of worden voor uitbuiting en schendingen van basale rechten van mens en dier en overschrijding van de draagkracht van de aarde en uitputting van natuurlijke hulpbronnen.” En verder ook: “Vanuit het besef van onze medeverantwoordelijkheid voor het ontstaan van de ecologische crisis, mag van onze kerkgemeenschap verwacht worden, juist op basis van ons geloof, bezig te zijn met duurzaamheid. De bijbelse geschiedenis zet ons aan om het dreigend perspectief van onbeheersbare ecologische en sociale problemen om te zetten in een hoopvolle verwachting.”

Baarn heeft inmiddels aardig wat zonnepanelen op de bijgebouwen van de kerk.

Meer en meer kerken schaffen zonnepanelen aan.

Natuurlijk voegt de Paaskerk daad bij het woord. De kerk compenseert zijn CO₂-uitstoot via Fair Climate (www.fairclimatefund.nl). “Omdat we ook groene stroom gebruiken, zijn we volledig klimaatneutraal, en dragen dus niet bij aan de klimaatverandering. Papier dat de kerk verbruikt komt uit verantwoord beheerde bossen, dus met FSC-keurmerk. En we hebben net in de maand juni zonnepanelen geplaatst. In de Paaskerk schenken we fairtrade koffie en thee. We proberen zo duurzaam mogelijk in te kopen. En we plaatsen geleidelijk zuinige LED-lampen. De werkgroep Maatschappelijk Verantwoord Kerken (MVK) doet dit alles in nauwe samenwerking met bijvoorbeeld predikanten, kerkrentmeesters, zwo, kerkenraad, koster en beheerder.”

Zie ook: www.paaskerk.nl.

TEKST: GERRIT GROENEVELD

FOTO'S: KERK IN ACTIE, GERRIT GROENEVELD, KERKEN
BAARN EN DELFT.

Geïnteresseerd geraakt?

Kom ook naar de landelijke ontmoetingsdag van groene kerken! Die is op 14 december 2013 in Houten (en niet zoals eerder vermeld op 28 september). Vanaf 1 september is alle informatie hierover te vinden op www.groenekerken.nl.

'Kleine initiatieven' vinden bij kerken goede voedingsbodem

Duurzaamheid speels aan de man brengen

Moet duurzaamheid zich kenmerken door grootschalige aanpak? Niet per definitie. 'Klein' is minstens zo waardevol. Duurzaamheid betekent vooral in staat en bereid zijn lange termijn te denken. En structureel succes op dat gebied heeft vaak te maken met levenshouding, overtuiging en daadkracht. Veel minder met een toevallig succes. Duurzaamheid betekent ook over generaties heen kunnen kijken en niet altijd het onderste uit de kan willen.

In dit artikel over duurzaamheid gaat het vooral over die kleine, waardevolle initiatieven die hoop bieden voor de toekomst. Vaak nog geen tot in detail uitgewerkte plannen, maar borrelend enthousiasme vanuit de overtuiging dat de zorg voor de aarde en de zorg voor elkaar een goede voedingsbodem vindt in de duurzaamheidsgedachte.

De gemeente in Kesteren is die weg ingeslagen. Geen grote projecten of enorme aantallen zonnepanelen (wat op zich natuurlijk prima kan zijn), maar in Kesteren denken ze dat het aanjagen van het denken over duurzaamheid op termijn een resultaat met een hoge houdbaarheidsdatum gaat opleveren.

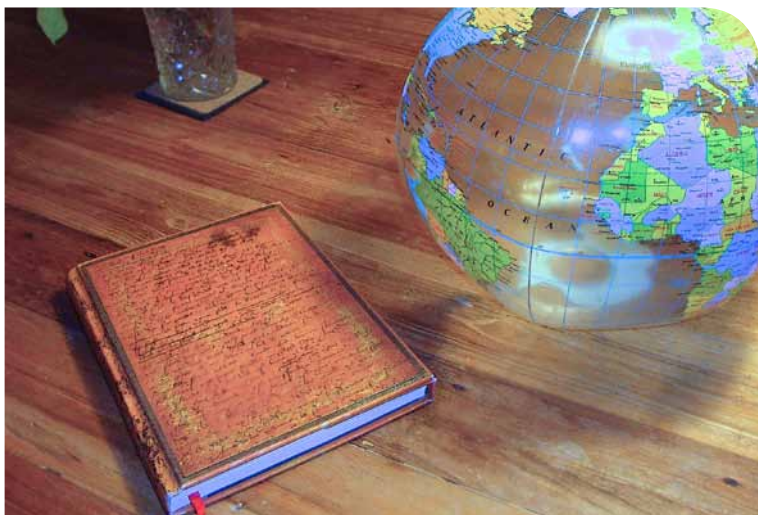
Natuurlijk, er zijn prachtige concrete initiatieven. Zoals de halfjaarlijkse kledingbeurs. Gemeentelieden brengen overbodige kleding naar het

inzamelpunt en één keer in de zes maanden is de kleding te koop. Allemaal goede en schone kleren voor maximaal tien euro per stuk. Voor één of twee euro heb je vaak al een leuke trui of broek.

Meer dan mooie initiatieven in Kesteren
Diaken Elsie Greep staat in Kesteren met een aantal collega's aan de bron van de verdieping waar het gaat om duurzaamheid. Ze is ervan overtuigd dat de beste weg naar succes het stimuleren van de grondgedachte over duurzaamheid is. "Onze kledingbeurs is natuurlijk een mooi initiatief. En we hebben 't Winkeltje'. Dat is elke zaterdagochtend open en daar zijn allerlei gebruikte spullen te koop. Eén keer per jaar is er in een grotere ruimte de Boeldag. We brengen dan zoveel mogelijk spul bij elkaar en voor een paar centen is er heel wat moois en bruikbaar te koop."

"En besparen op stoken in de kerk doen we ook. Als hier een vergadering langer duurt dan tien uur in de avond, word je niet blij. Dan gaat de verwarming langzaam uit. Allemaal heel mooie initiatieven, maar we moeten meer doen. Zelf denk ik dat op een speelse manier overbrengen van de duurzaamheidsgedachte veel kan opleveren. Je merkt dat mensen er open voor staan. We gaan hier een bezinningsdag organiseren. Hoe dat er precies gaat uitzien, dat weet ik nog niet. Maar het moet een dag vol bezieling worden."

Elsie Greep denkt dat je mensen moet prikkelen om tot het juiste besef te komen. "En ik geloof niet dat je dat doet met lange succesverhalen.

Moeder Aarde en het logboek van Oostvoorne.

Elsie Greep (rechts) helpt bij de kledingbeurs. Foto: Gerrit Groeneveld

Nee, veel meer denk ik aan korte, grappige aansporingen in het kerkblad bijvoorbeeld. Dat valt op en daar reageren mensen op. Op die manier moet het lukken een grote groep te bereiken. Van mij hoeft echt niet iedereen zonnepanelen op zijn of haar dak. Wat ik graag wil bereiken is dat mensen begrijpen waarom duurzaamheid belangrijk is. De rest komt dan een heel eind vanzelf."

Voorburg: Nieuwe groenten proeven

In Voorburg is de moestuin naast de kerk een springlevend voorbeeld van kleinschalige bezieling. Vaak is het daar een drukte van belang tussen en om de aardbeien, tomaten, paprika, uien, knoflook, sla, andijvie, prei, aardappelen, boerenkool, rabarber, bloemkool, maar ook bloemen en kruiden. En de mooie plannen vinden ook een goede voedingsbodemp: in het nieuwe jaar komt er een kas, een houtwal en een bijbelse plantentuin.

Sinds enkele jaren heeft Voorburg een milieudiaken, Kees Zeeman. Naast zijn 'gewone' werk als diaken heeft hij meer dan gemiddelde belangstelling voor duurzaamheid en uiteraard de moestuin. Niet alleen de gewassen gedijen goed in en om de moestuin. "Als groep leer je elkaar goed kennen tijdens het onkruid trekken en water gieten. Wat ook leuk is, is dat mensen in de kerk met elkaar recepten uit gaan wisselen of zelfs bij elkaar gaan eten om nieuwe groenten te proeven."

Ook het verbinden van mensen met de schepping was voor Voorburg een doel. "Vooral in de Randstad is het niet vanzelfsprekend dat kinderen weten waar eten vandaan komt, hoe

het groeit en welke verzorging het nodig heeft. We doen dat niet alleen met kinderen van de nevendienst en basiscatechese, maar ook samen met juffen en meesters van de christelijke basisschool de Driemaster."

"We zijn een aantal keer de klas in geweest en hebben met de kinderen zaadjes geplant in kleine plastic kasjes. De kinderen verzorgden die dagelijks tot ze groot genoeg waren om in de tuin te zetten. Later hielp de klas weer mee met oogsten en bereidden we in de klas een maaltijd van boontjes, aardappelen en tomaten. Alle kinderen aten mee, ook al zeiden ze dat ze boontjes eigenlijk niet lusten. Want dit was anders: ze hadden het zelf verbouwd!"

In Voorburg hebben ze vastgesteld dat kinderen het leuk vinden om groenten uit de tuin uit te delen. "Ze zijn daar ook heel goed in. Mensen vinden het leuk om een klein beetje eten te krijgen na de dienst en waarderen het dat kerkgelovenden, jong en oud, daar energie en tijd in steken. Het voelt als echt geven en echt krijgen."

Oostvoorne maakt het Moeder Aarde naar de zin

Het uitsluitend indraaien van een spaarlampje als bijdrage aan de globale duurzaamheid leidde in Oostvoorne bepaald niet tot voldoening. Vandaar dat in het najaar van 2009 een groep gemeenteleden die 'iets meer wilden doen' van zich liet horen en al heel snel was Klimaatweb Voorne een feit. Deze groep vond dat de kerk meer een voortrekkersrol mocht vervullen in de zorg om deze aarde vanuit de Bijbelse gedachte van rentmeesterschap. »

Allerlei initiatieven zijn toen geboren, zoals het project 'Moeder Aarde'. Een opblaasbare wereldbol gaat wekelijks bij een gezin uit logeren en het gastgezin beschrijft in een logboek wat ze zoal doen om het Moeder Aarde naar de zin te maken. Moeder Aarde is inmiddels een aantal maanden uit logeren geweest en het logboek staat vol met ideeën en overdenkingen van gemeenteleden. Het project loopt ook op een basisschool waar kinderen bezig zijn met duurzaamheid.

Ouderling Mildred Hartog: "We hebben ook een kringloopwinkel die ontstaan is toen het bestuur van de jaarlijks te organiseren rommelmarkt aangaf ermee te willen stoppen. De wens voor een kringloopwinkel leefde al langer, maar door de rommelmarkt kwam het er niet van. Het moment was nu gekomen. Een pand tegenover de kerk werd gehuurd en 'Het Vervolg' was een feit. Inmiddels is de winkel een groot succes. Iedere woensdag en de laatste zaterdag van de maand is het in de kringloopwinkel een drukte van belang. We schenken koffie en daardoor is het meteen een sociale ontmoetingsplek voor mensen in het dorp."

Fairtrade in Assen

Diaken Bert de Vries in Assen houdt zich binnen de wijkgemeente Assen-Noord bezig met de relatie tussen economie en geloof. "Als diaken zit ik ook in de werkgroep Kerk en Wereld die zich naast de zwo-activiteiten bezig houdt met maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Deze werkgroep heeft naar aanleiding van de Accra-verklaring al eens een themadienst over economie en geloof gehouden."

Inmiddels is er voor heel Assen een werkgroep 'Economie en Geloof'. "Naast bezinning over dit onderwerp is er ook actie. En bij dit laatste doen we als diaken en ex-diaken (collega Jan Visser) volop mee. We hebben in verschillende kerken een fairtrade-dienst georganiseerd en we doen actief mee in een kleine werkgroep die streeft naar de fairtrade-status voor de hele protestantse gemeente Assen. Mocht dit niet in één keer lukken, dan gaan we voor de status van de afzonderlijke wijkkerken. Samen met de diaconie van de wijk Kloosterveen willen we een duurzaamheidsdienst voorbereiden die hopelijk weer in een aantal wijkkerken kan plaatsvinden."

**GERRIT GROENEVELD, FREELANCE JOURNALIST
EN FOTOGRAAF**

Nieuw: bundel Medemens³

Diakenen die de Landelijke Diaconale Dag hebben bezocht, hadden de primeur en kregen als eersten de bundel Medemens³ in handen. Medemens³ is een verzameling van achterkanten van Diakonia aangevuld met diaconale gebeden en gedichten die al eerder verschenen in onder andere de liturgiegids voor de 40dagentijd. Medemens³ is een vervolg op Medemens en Medemens² en is net als de vorige bundels mooi geïllustreerd.

De bundel kost € 4,- en is te bestellen via www.kerkinactie.nl/webwinkel, via bestellingen@pkn.nl of tel. (030) 880 13 37.

Diaconieën beleggen in Oikocredit

Diaconieën kunnen via Oikocredit in microkrediet beleggen en zo armoede in de wereld bestrijden. Oikocredit is vanuit de Wereldraad van Kerken ontstaan gedurende de Vietnam-oorlog als reactie van christenen die het onbegrijpelijk vonden dat kerken hun financiële reserves belegden in activiteiten waarmee de oorlog mogelijk werd gemaakt. Het alternatief was het geld van de kerken in te zetten voor armoedebestrijding middels microkredieten aan arme, ondernemende mensen in ontwikkelingslanden.

In samenwerking met Kerk in Actie heeft Oikocredit op 27 september een ontmoetingsdag georganiseerd voor beleggers uit protestantse kring. Vanuit diverse perspectieven hebben sprekers de thematiek belicht. Mocht u deze dag gemist hebben, dan kunt u de presentaties nalezen op www.oikocredit.nl/nieuws.

Wilt u meer weten over de mogelijkheden om als diaconie in Oikocredit te beleggen, neem dan contact op met Monique Voorbij, (030) 880 16 07, m.voorbij@pkn.nl of Otto Albrecht, (030) 234 10 69, oalbrecht@oikocredit.org.

Noodhulp Filipijnen: Geef aan Giro 555

Voor de slachtoffers van de tyfoon in de Filipijnen is door de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO) een landelijke actie gestart. Kerk in Actie is een van die hulporganisaties. Al snel na de ramp is door De ACT Alliance, het internationale netwerk waar Kerk In Actie deel van uitmaakt, in Manilla een crisiscentrum geopend. De lokale partners in de Filipijnen hebben onmiddellijk noodhulp geboden in de vorm van voedselpakketten en noodonderkomens. Op termijn zal de hulp er vooral op gericht zijn dat de getroffen hun bestaan weer kunnen opbouwen. Dan gaat het bijvoorbeeld om het verstrekken van landbouwzaden, visnetten en kookgerei.